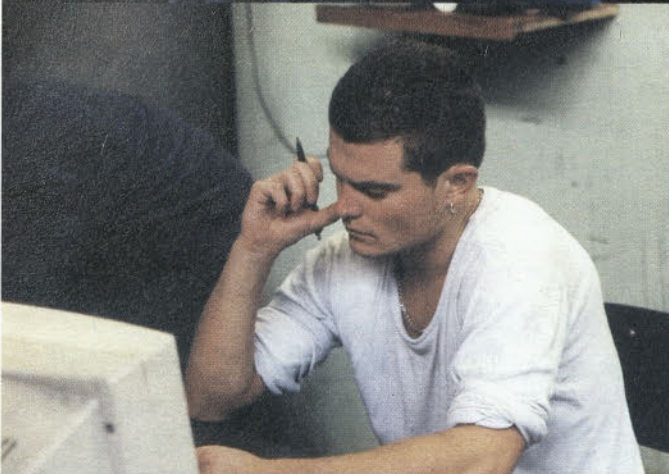
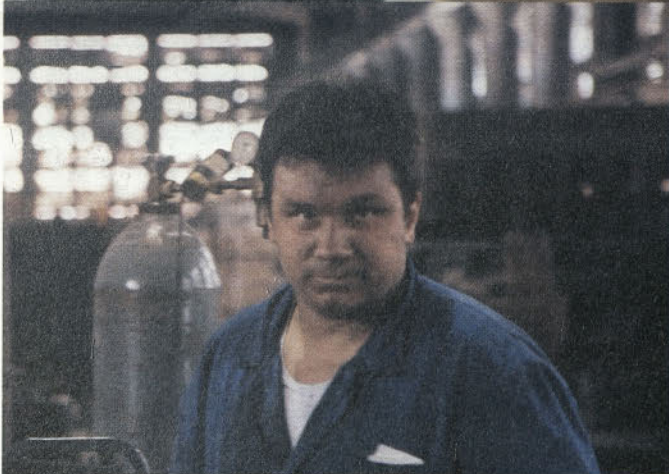

Aluminij

Časopis družbe Talum, d.d., Kidričevo

avgust 2002 / šte. 7-8 / leto XXXIX

Poletje v TALUMU

Naš drugi dom

Obiskovalcem naše tovarne je najtežje razložiti, da proizvodnja poteka neprekinjeno in je lahko usoden že izpad energije za nekaj ur. V poletnih dopustniških mesecih je povsod drugače, tudi pri nas, zato je toliko težje organizirati delo, ki se ne sme ustaviti. Vročina v itak vročem procesu ustvari posebno atmosfero. Nasprotno od tistega, kar bi pričakovali, so ljudje zaradi obilja dela bolj aktivni, veseli vsakega obiska, radi se fotografirajo in si vzamejo čas za pogovor. Na naslovnici vidimo delavce v proizvodnji, vzdrževanju in laboratoriju, tukaj so še študenti, kakor tudi tuji delavci, ki nam gradijo novo livarno. Tako se je zgodilo, da sta Stanko Vajda in Alojz Steiner nekaj časa sama upravljala elektrolizi – "rezultati nikdar niso bili tako dobri", se v šali pohvalita. Še nekaj bi rad omenil, da se je cena aluminija spustila na najnižjo mejo letos – 1.300 dolarjev za tono, natanko 24. julija ob polni luni, ko je naš sodelavec uredništva Aluminija Darko Ferlinc napolnil 50 let. Niti to, kakor tudi ne obilen dež, nista pokvarila prešernega razporedenja pri proslavljanju Abrahama. Razporedenja v TALUM-u niso mogle pokvariti niti različne otožbe, ki so se, kot smo napovedali, nadaljevale v časopisu Večer. Tokrat so bile puščice bolj usmerjene na predsednika Uprave, toda tako nizkotnih pisarij ni vredno komentirati. Naj se kar redijo. Nadaljevanje uvodnika prepuščam vodjem DE, da na kratko povejo svoje mnenje o letošnji proizvodnji.

August Šibila: "Uspelo nam je v celoti realizirati plan proizvodnje anod, s čimer smo zadostili povečanim potrebam v elektrolizah, ki danes znašajo okrog 200 anod na dan. Zato je bilo preteklo obdobje izredno dinamično. Po zagonu vseh novih naprav, ki zagotavljajo dolgoročno, stabilno in kakovostno proizvodnjo anod, je sledilo optimiranje tehnoloških in kakovostnih parametrov. Prve ocene kažejo, da smo dosegli pričakovane učinke.

Na osnovi prizadevanja vodstva, da se poslovni sistem recertificira skladno z zahtevami standarda ISO 9001-2000, je bila pozornost usmerjena v izpolnjevanje dodatnih zahtev. Dejstvo je, da bomo želene cilje dosegli le s prizadevanjem vseh. Krožek za sistemsko kakovost je le ena izmed oblik izrabe kreativnih idej in sposobnosti zaposlenih v DE Anode.

Precej pozornosti smo posvetili tudi sanaciji proizvodnih objektov in neposrednega okolja. Glavno vodilo nam je, narediti proizvodni sistem sprejemljiv tako za zunanje okolje kot za tiste, ki nam anodna masa predstavlja drugi dom."

Dr. Zlatko Čuš: "Če gledam na celoto, sem z rezultati zelo zadovoljen. Veliko pozornost posvečamo elektrolizi B, posebej vodjem izmen. Znano je, da imamo tam vsako leto 25 – 30 novih ljudi in jih moramo znova učiti delati. V tej elektrolizi je tehnika znana in je glavno vprašanje, da ji ljudje sledijo. Elektroliza C zelo dobro obratuje, nove peči imajo od julija normalne pogoje, zato so parametri celotne hale preseženi. Skupna proizvodnja elektroliz sedaj znaša 9.600 ton svežega aluminija vsak mesec. Tok postopoma dvigamo in do konca leta smo organizacijsko in tehnološko pripravljeni na 190 kA. Večji je problem z usmerjevalnico, ki bo v tem primeru zelo obremenjena. Anode so zelo dobre kvalitete. Če bo tako ostalo, ne bo problemov. Sodelovali smo na zadnji konferenci Kluba 180 v Argentini. Prezentirali smo naše izkušnje pri reševanju vpliva prevelike kislosti na elektrolizni proces. Opazili smo, da je TALUM, kljub investiciji, ki nam ogromno pomeni v primerjavi z ostalimi, še vedno premajhen. Toda zelo je pomembno, da smo po kriteriju porabe energije na enoto proizvedenega aluminija v zgornji, najboljši tretjini med člani Kluba."

Zvone Banko: "Glede rezultatov nisem skeptičen. Izmet je nekoliko večji kot prejšnje leto, toda glede na okoliščine, ki so letos bile izredno težavne, smo lahko zadovoljni. Povečali smo proizvodnjo, jo v celoti realizirali in preživeli. Livarna je vseskozi bila, in je še, veliko gradbišče. Poleg

tega smo uvajali nove postopke litja, pretapljanje aluminija, sprotno šolanje, tako da nas tudi vnaprej čaka težavno delo. Mogoče smo si, glede na stanje, zadali prevelike cilje. Bistveno pa je, da smo do kupcev realizirali vse obveznosti."

Marjan Krošl: "Za nas, v novi livarni zlitin, bo torek 20. avgust najpomembnejši dan. Takrat bomo štartali litje prvih hlebčkov. V ta namen je talilna peč že pripravljena za sprejem aluminija."

Miran Purg: "Rezultati so v skladu s planom. Sledimo trendu povečanja proizvodnje rondelic do končnega cilja 16.000 ton. Za primerjavo naj povem, da smo leta 1999 realizirali le 6.000 ton. Letošnji plan je 13.000 ton. Ozko grlo je proizvodnja ozkega traku. Zmogljivost linije zvišujemo s spremembami tehnologije litja in valjanja."

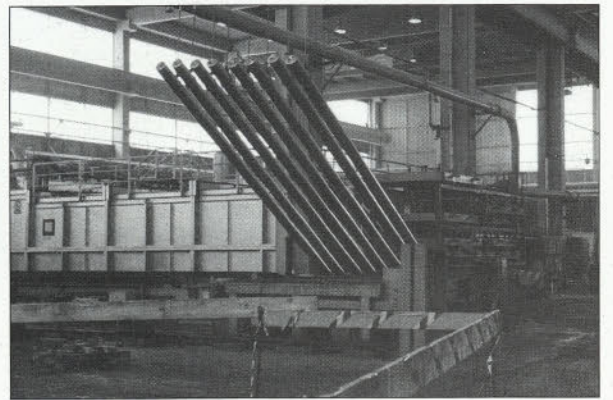
Milan Tement: "Letošnjemu planu proizvodnje izparilnikov 1.600 ton normalno sledimo. V veliki meri je naše delo odvisno od povpraševanja. Na tržišču je vedno večje zanimanje za enostransko napihnjene izparilnike. Mi to tehnologijo obvladamo, je popolnoma robotizirana in kapacitete so popolnoma izkoriščene. Bistveno smo zmanjšali reklamacije in neskladnost proizvodov. Imamo tudi novo stiskalnico o kateri bomo več poročali kdaj drugič."

Dr. Marko Homšak: "Ni opaziti kritičnih problemov zaradi obvladovanja kakovostnih parametrov. To pomeni, da obvladujemo kakovost surovin, vmesne faze, parametre procesa in končne izdelke. Na Odboru redno preverjamo tekoče stanje kakovosti.

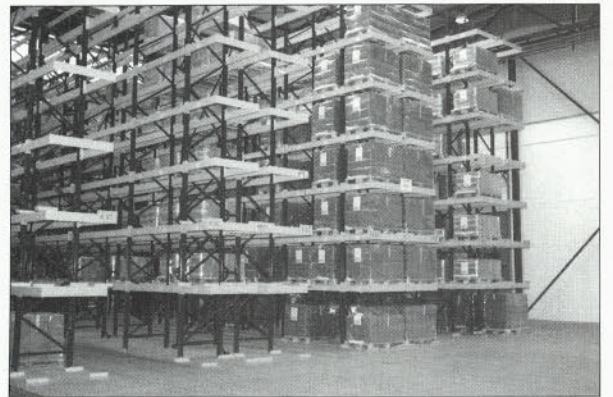
Reklamacije na kvaliteto naših izdelkov smo znali ubraniti. Tako nismo evidentirali nobene reklamacije, ki bi dokazovala, da je naša analiza bila napačna oziroma, da smo odposlali neustrezno kvaliteto. Zato so večinoma na koncu odstopili od reklamacije.

V zadnjem času smo zamenjali precej aparaturo, kar je veliki doprinos kvaliteti laboratorijskih analiz. Že lani smo dali vlogo za pridobitev "Slovenske akreditacije" in bomo verjetno prvi med industrijskimi laboratoriji s tem certifikatom. Tukaj ne gre za sistem kot celoto, ampak za akreditacijo vsake posamezne metode pri spektroskopiji in pri analizi odpadnih vod, kjer smo prijavili 45 metod. Do leta 2004 je ta akreditacija obvezna za vse laboratorije, če hočejo delati analize."

Ivo Ercegović

Litje drogov

Regalno skladišče rondelic

Izparilniki

ZDRAVOTALUM
Aktivnosti za zdravje

7. september 2002 – 4. Talumov dan za zdravje

Kaj nam pa morejo, smo rekli lani, ko je lilo, in se kljub temu odpravili na pot. Tudi letos nam ne bo zmanjkalo dobre volje, zato Talumovega dneva za zdravje ne bomo izpustili.

Dobimo se prvo soboto v septembru, 7.9.2002, na letnem kopališčem v Kidričevem ob 8.30, ko bomo po lastni želji odšli na pohod, kolesarjenje, plavanje ali igranje tenisa.

Po dopoldanskih aktivnostih se bomo po 13. uri ponovno zbrali na letnem kopališču in se najprej okrepčali z zdravo hrano, ki jo bodo pripravili v Vitalu, nato pa nadaljevali z družabnimi igrami in se predali prijetnemu druženju.

Prisrčno vabljeni! Tako dosednji kot tudi novi udeleženci.

Kakovost nima ne začetka ne konca

Septembra, tri leta po zadnji recertifikacijski presoji, smo ponovno pred pomembnim dejanjem ugotavljanja skladnosti sistema kakovosti s standardom ISO 9001. Še več, presoja, ki je pred vrati, pomeni prehod na novo izdajo standarda ISO 9001:2000, posledica česar je uvajanje nekaterih novosti v delovanje poslovnega sistema.

Karmen Jošt

Novi standard je bil izdan konec leta 2000 in ga je doslej, čeprav je minilo že več kot poltrajno leto, pridobilo le malo podjetij. Procesni pristop, ki je ena izmed glavnih sestavin novega standarda, predstavlja vzpodbudo k nenehnim izboljšavam.

Osnovne spremembe so predvsem v strukturi standarda. Standard ISO 9001 je bil težje uporabljen za storitvena podjetja. Ta slabost je z novo verzijo standarda odpravljena, saj izboljšana verzija ni več prilagojena potrebam podjetij s pretežno proizvodnim značajem. Uvedeni so nekateri novi pristopi in nekdanjih dvajset elementov je razvrščenih v pet področij. Zaradi tega je standard bistveno bolj pregleden in prilagojen poslovanju.

Podjetje je po navodilih novega standarda tako dolžno opisati vse procese v podjetju, z različnimi oblikami vseskozi spremljati zadovoljstvo kupcev in nenehno nadgrajevati poslovanje. Poleg tega mora imeti urejen sistem vodenja in jasno opredeljeno odgovornost vodstva. Obvladovati mora vodenje virov in ustvarjanje materialnih in nematerialnih proizvodov ter imeti izdelan načrt merjenja in analize. Prehod na ISO 9001:2000 mora biti obvezno izveden do leta 2004!

Kako so, ali še bodo, potekale aktivnosti prehoda na nov standard?

Redno spremljanje aktivnosti na področju izboljševanja standarda ISO in pomoč certifikacijske hiše BVQI sta razloga, da smo novosti pričeli uvajati že v fazi priprave osnutka novega standarda. Obstoječi sistem smo postopno dograjevali in prilagajali postopke novim zahtevam.

V začetku letošnjega leta je bila ponovno izvedena analiza skladnosti z novimi zahtevami ISO 9001:2000. Na osnovi le-te je bil izdelan "Program aktivnosti" za vzpostavitev sistema po ISO 9001:2000. Ugotovljena je bila relativno dobra skladnost obstoječega sistema kakovosti z novimi zahtevami. Za vse ostale vrzeli oziroma

odstopanja smo določili potrebne aktivnosti oziroma spremembe, ki smo si jih zapisali v programu. Najpomembnejši in časovno najbolj intenzivni sta bili izdelava novega Poslovnika kakovosti in uvedba oziroma dopolnitev procesnega pristopa.

V preteklih dneh je bil dan v uporabo nov Poslovník kakovosti s potrebnimi vsebinskimi in oblikovnimi dopolnili in spremembami. V njem so zapisane osnovne smernice in določen koncept sistema vodenja kakovosti. Dostopen je vsem zaposlenim, bodisi v pisarni vodstva DE/službe ali kar preko vašega računalnika v sistemu za elektronsko obvladovanje dokumentacije.

Narava velikega dela naše proizvodnje je procesna. Zato smo v preteklosti že tudi na druga področja dela uvajali procesni pristop (nabava, prodaja...). Za vse procese, ki smo jih opredelili kot osnovne, so bili postopki (način izvajanja aktivnosti) že definirani in predpisani. Potrebne so bile le določene dopolnitve, ki smo se jih v prvi fazi lotili predvsem z namenom, da dosežemo skladnost z novimi zahtevami. Najprej smo procese identificirali, določili zaporedje in medsebojne vplive. Poleg tega je bila poglobljena naloga določiti kriterije in metode za učinkovito delovanje procesov ter seveda skleniti krog z nadzorovanjem, merjenjem in analiziranjem informacij o procesu. To pomeni, da smo za vsak posamezni proces določili cilje in kazalnike uspešnosti. Na osnovi ciljev (usklajenih s politiko vodstva), so bili za posamezne osnovne procese izdelani programi aktivnosti.

Kar bo sledilo in bi lahko rekli, da je tudi najpomembnejše, je nadzorovanje, spremljanje in vrednotenje procesov skozi kazalnike uspešnosti ter ukrepanje, ki se ga je v primeru odstopanj potrebno lotiti. Pristopov je veliko. V Talumu smo se odločili za pot, za katero menimo, da je v danem trenutku najustreznejša.

Cilji in priložnosti, ki jih želimo z novim standardom doseči:

V prvi fazi (do presoje) je bil naš osnovni cilj doseči skladnost z novimi zahtevami ISO 9001:2000. Tako kot so se učinki in koristi uvedbe predhodne izdaje standarda kakovosti pokazale šele po določenem času, se bodo po določenem času pokazale tudi za novo izdajo.

Ključna načela, ki nas bodo pri tem vodila so: osredotočenost na kupca (kupec je na prvem mestu), izboljšanje procesnega pristopa, ekonomska učinkovitost in vključevanje ter motiviranje zaposlenih.

Osredotočenost na kupce:

Splošno znano je, da so vsi poslovni sistemi predvsem odvisni od svojih kupcev (odjemal-

cev). Zato je potrebno razumeti sedanje in bodoče potrebe kupcev, jih izpolnjevati in si jih prizadevati preseči. Kupčeve potrebe in pričakovanja morajo biti vedno v ospredju, kar pomeni, da jih moramo prepoznavati, jih odražati skozi okvirne cilje in nenazadnje dvigovati zavest o pomembnosti le-teh pri vseh zaposlenih. Ob tem pa zagotoviti ravnotežje med zadovoljstvom kupcev in ostalih zainteresiranih strani (kot so zaposleni, lastniki, dobavitelji, lokalna skupnost...).

Procesni pristop:

Želene rezultate je možno doseči učinkoviteje, če se aktivnosti in potrebni viri vodijo kot proces. S procesnim pristopom želimo doseči:

- nenehno izboljševanje procesov s sistematičnim definiranjem potrebnih aktivnosti, s katerimi bodo doseženi želeni rezultati,
- vzpostavitev jasnih odgovornosti za vodenje ključnih aktivnosti (vrednotenje delovne uspešnosti na osnovi izpolnjevanja postavljenih ciljev),
- analiziranjem in merjenjem sposobnosti procesa,
- identifikacijo ključnih mejnih aktivnosti znotraj in med funkcijami podjetja,
- osredotočanje na faktorje kot so viri, metode, materiali, ki bi lahko izboljšali aktivnosti podjetja ipd.

Vključenost zaposlenih:

Zaposleni na vseh nivojih so jedro podjetja in le njihova popolna vpletenost-udeležba omogoča, da so njihove zmožnosti usmerjene v korist podjetja. Zato si želimo, da bi prizadevanje za celovito kakovost postalo način razmišljanja vsakega zaposlenega.

In ker kakovost nima konca...

V vedno večji meri stopamo tudi v verigo dobaviteljev za potrebe avtomobilske industrije (smo eden začetnih členov). Ker si želimo vzpostaviti potrebno konkurenčno sposobnost na tem, izjemno zahtevnem področju, moramo začeti uvajati in vključevati v svoje poslovanje tudi zahteve te panoge. In prav avtomobilska industrija je na področju razvoja sistemov kakovosti še vedno vodilna panoga.

To pomeni, da bomo v naslednji fazi dogradili sistem kakovosti tudi z zahtevami, ki veljajo za panogo, kot je avtomobilska industrija in si prizadevali doseči skladnost z zahtevami standarda ISO/TS 16949 - Sistem kakovosti-Dobavitelji avtomobilskih delov.

Vsakič, ko misliš, da si prišel do tja, se odprejo večja vrata.

Roger Milliken

Karmen Jošt

V INFORMACIJO

Program zunanjih presoj v septembru:

- recertifikacija ISO 9001:2000 - kakovost: 16. in 17. septembra,
- 2. kontrolna presoja ISO 14001 - ravnanje z okoljem: 18. septembra,
- 2. kontrolna presoja OHSAS 18001 - varnost in zdravje pri delu: 18. septembra.

V prvih dveh dneh presoje, ki sta sicer namenjena recertifikaciji ter prehodu na ISO 9001:2000, bodo presojevalci ob osredotočenosti na sistem kakovosti, presojali tudi elemente sistema ravnanja z okoljem ter varnosti in zdravja pri delu. Zadnji, tretji dan pa je namenjen izključno presoji sistema ravnanja z okoljem ter varnosti in zdravja pri delu - tistim elementom, ki v prvih dveh dneh zaradi osredotočenosti na sistem kakovosti niso bili presojani.

Povzetek iz poročila o varstvu pri delu

Analiza poškodb pri delu

V prvih šestih mesecih tega leta se je v družbi Talum pripetilo sedemnajst poškodb pri delu in pet poškodb na poti.

V primerjavi z lanskim enakim obdobjem se je število poškodb povečalo za tri poškodbe pri delu (povečanje je zaradi poškodb v obratu litje platišč).

Zaradi poškodb pri delu je bilo izgubljenih 498 delovnih dni, od tega:

- 9 delovnih dni zaradi poškodbe v letu 1998
- 129 delovnih dni zaradi poškodbe v letu 2000
- 115 delovnih dni zaradi poškodbe v letu 2001
- 245 delovnih dni zaradi poškodbe v letu 2002

Zaradi poškodb na poti je bilo izgubljenih 173 delovnih dni.

Požarna varnost

Poročilo o požarih pravi, da je bilo v obdobju od januarja do konca junija 2002 v Talumu osemindvajset manjših požarov (začetni požari) in štirje izredni dogodki za možnost nastanka požara.

Odločbe inšpekcijskih služb

Pomemben je podatek, da v obdobju I - VI /2002 za področje varnosti pri delu ni bilo izdane nobene odločbe inšpekcijskih služb.

Ocenjevanje zunanjih izvajalcev del

Za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu v družbi Talum je pomembno, da so v sistem vključeni tudi zunanji izvajalci del, ki delajo na območju Taluma. Ogled gradbišča je opravila skupina, ki so jo sestavljali inženir službe varstva pri delu, nadzornik Taluma in predstavnik izvajalcev.

Delovna oprema

Skladnost delovne opreme v Talumu je bila v tem obdobju 91 odstotna, kar je manj kot v letu prej, toda po remontih in odprodaji nekatere opreme bo odstotek skladnosti opreme kmalu zopet višji.

Hrupu napovedali vojno

Tudi delovne enote Rondelice posodabljanje ni obšlo. Najprej so se lotili največje nadloge – hrupa. Iz pogovora z vodjem enote Miranom Purgom pa je razbrati, da bo že jeseni začela delovati nova talilna peč in da imajo v načrtu še več izboljšav.

Obrat Rondelic pregovorno spremlja predznak "hrupnega" obrata. Kako tudi ne, ko pa so v njem vsaj trije izvori (štance), ki povzročajo hrup preko 100 dB. Občasno zapojejo še gorilci na talilnih pečeh, pa še hrup zaradi številnih transportov materiala po trakovih ali z viličarji...

Skratka nekemu vsakdanjik, občasnemu ali naključnemu obiskovalcu pa obrat, v katerem si sebe težko predstavlja.

Zaposleni sicer redno uporabljajo penaste ali pa otoplasične čepe. Slednji "ne padajo iz ušes", omogočajo da tu in tam še ujameš kakšno besedo sogovornika, ker dušijo samo določene (nastavljene) frekvence in so narejeni celo po modelu ušesa posebej za posameznika. A ko jih potegneš iz ušesa, se znajdeš sredi ropota.

Kako ga zajeziti?

Najprej smo se lotili štanc, saj so najglasnejše. Ko smo razmišljali, kako "obleči" štanco, je zadeva izgledala dokaj preprosta – obstoječe kabine zamenjati z učinkovitejšimi. Toda to je le 60 odstotkov celotnega hrupa. Pred štanco in za njo pa bi hrup še ostal.

Iskali in ogledovali smo si rešitve na podobnih štancih, a zmeraj je tako, da nobene rešitve ni možno v celoti prenesti na svojo napravo.

Rešitev, ki smo si jo zamislili, je bila povzetek videnega, s kančkom eksperimenta. Uvajalne proge, ki je dolga 10 metrov namreč nismo želeli zapreti v kabino, ker bi le-ta ovirala dostop do naprav in same proge. V pogovoru s

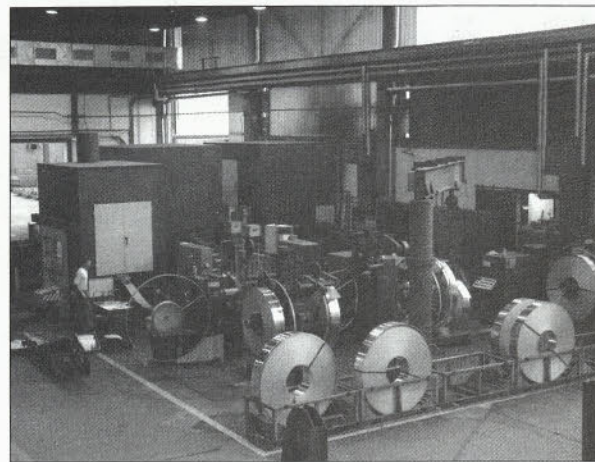
ponudniki zvočnih kabin je nekdo mimogrede omenil, da bi morda pomagalo, če valje oblečemo v "krtače". Pa je res pomagalo. Trak ne udarja več ob kovino, ampak ob "krtačo", ki učinkovito duši zvok.

V kabino smo zajeli tudi "sejalnik odpada" in s tem je bil koncept nekako nastavljen. Tega smo predstavili proizvajalcem zvočnih kabin, hkrati pa tudi zahtevo, da bo hrup dušen vsaj 20 dB...A tega ni hotel nihče garantirati. Odgovor je bil, da če postavijo kabino preko obstoječih transportnih trakov, bodo odprtine prevelike, le-te pa definirajo dušenje hrupa. Ker nismo želeli polovične rešitve, smo se lotili spreminjanja transportnih trakov. Na koncu smo predelali ali naročili kar 15 trakov, predvsem z namenom, da bodo zvočne kabine učinkovite.

Po dveh tednih, odkar je projekt "zvočnih kabin" končan, je mogoče še preuranjeno govoriti, da je popolnoma uspel, a če "štancarji" pravijo, da je velika razlika me delom prej in sedaj, je namen dosežen.

To je le prva bitka s hrupom. Na prvi štanci moramo še zatesniti transportno posodo za odpad, v jeseni pa nadaljujemo s postavitvijo in zagonom nove talilne peči, kjer je bil pomemben kriterij pri izbiri tudi nivo hrupa, ki ga gorilci ne smejo presegati.

Nato bodo koraki morda krajši, manj vidni, a pomembni pri doseganju željenega nivoja hrupa. Predvsem zaposleni

v obratu bodo tisti, ki bodo predlagali "kaj še, da znižamo hrup"

Lahko rečem, da ni samo hrup tisti, ki smo mu napovedali vojno. Izboljšali bomo tudi osvetljenost prostora – tako naravno, kot umetno. Nad površinami, kjer ni zadosti naravne svetlobe nameravamo vgraditi prosojne strešne plošče. V teku je zamenjava luči v celotnem obratu.

Načrtujemo, da bomo izboljšali mikro klimatske razmere – zamenjava nap in odvlekov na valjarnah, uredili nadzorovano prezračevanje skozi slemensko odprtino, izenačili ogrevanje prostora v hladnih mesecih, itd.

Vse te investicije so zelo drage in na prvi pogled ne prinašajo direktnega ekonomskega učinka. Z njimi ne bomo prihranili nič elektrike, plina, vode, surovin...Ohranili pa bomo zdravje zaposlenih. Morda bo kakšna bolniška manj, kakšna nezgoda manj. To je zagotovo investicija v zaposlene, brez katerih ne more potekati nobena proizvodnja.

Miran Purg

Sprememba na boljše je očitna

Nekaj dni pred kolektivnim dopustom sem obiskala skupino delavcev na izsekovanju rondelic, ki jim po domače rečemo štancarji. Zanimalo me je, kaj pravijo o "zvočnih kabinah" in predvsem to, ali občutijo razliko. Odgovori so si bili tako podobni, da bi jih lahko strnila v en sam stavek. Razlika je očitna.

Milan Jerebič: Na tem delovnem mestu sem dvanajst let. Razlike so velike. Vsako leto se zgodi kakšna izboljšava. Ampak zdaj je občutno boljše. Prej je bilo vse odprto, vibratorji so bili zunaj. Kolikšen je bil hrup se najbolj občuti, če odpremo vrata kabine.

Matjaž Rozman: Res je bilo "grdo". Zdaj bi bil skoraj lahko brez ušesnih zamaškov, toliko se je spremenilo na bolje, ampak jih pridno nosim, saj prihaja ropot tudi od drugod. Vsi redno nosimo zaščito.

Damijan Medved: Prej je bil hrup tako močan, da skoraj nisem slišal sodelavca, če je bilo med nama za več kot meter razdalje. Res je dosti boljše. Kljub zmanjšanemu hrupu uporabljam ušesne zamaške. Dobimo jih in prav je, da skrbimo za svoje zdravje.

Drago Hunjet: Štirinajst let sem že v tem obratu in lahko potrdim, da med temi in prejšnjimi kabinami ni primerjave. Sprememba na boljše je očitna.

Ivan Lončarič: Hrup na tem delovnem mestu je bil kar nekaj nad dovoljeno mejo in s postavitvijo zvočnih kabin smo ga zadovoljivo zmanjšali. Naredili smo precej za varovanje in zdravje ljudi.

Vera Peklar

Prebrali smo...

Jeza, stres in depresija bistveno vplivajo na kvaliteto dela na delovnem mestu in tudi zaradi njih je vse več bolniških izostankov.

V sodelovanju z ustreznimi strokovnjaki je potrebno najti pot, kako pomagati človeku – delavcu, da bo ostal zdrav, kajti le tako bo koristen delodajalcu. O tem so govorili na srečanju Kadrovskega delavcev v Portorožu, kjer je predavala tudi dr. Metoda Fikfak Dodič, direktorica inštituta za medicino dela in športa, ki deluje v okviru Kliničnega centra v Ljubljani. Kot poznavalka te teme pravi, da so v razvitih državah že sprejeli pravilo, da le zdrav in zadovoljen delavec največ prispeva k uspehu podjetja. Časnik Večer je 23. julija objavil pogovor z dr. Fikfakovo o tem, kako opredeliti stres na delovnem mestu, kako se teh zadev lotevajo v svetu in kako v povprečju na te zadeve gledajo slovenski menedžerji. Govori tudi o tem, kaj pomeni zdrava prehrana in zdrav način življenja. Iz teksta je razbrati, da smo pri nas šele v skromnih začetkih, zato pravi, kako pomembno je, gledano dolgoročno, da podjetja organizirajo programe za zdravo življenje. In tu najdemo ime TALUM, o katerem pravi: "Po tej poti, in to uspešno, so pri nas krenili v kidričevskem Talumu. Žal je takih primerov malo – lahko bi jih našteali na prste ene roke."

Vera Peklar

Počitniško delo

Vsako leto dajemo možnost mladim fantom, študentom in dijakom, da se seznani s proizvodnjo in poprimejo za enostavnejša dela v elektrolizi B in sestavljalnici anod. Za dekleta, razen v laboratoriju Kontrole kvalitete, v Talumu nimamo prostih mest. Mladi z zaslugom lastnik rok premišljeno uresničijo vsaj delček svojih želja in skoraj vsi pomislijo tudi na to, da pred začetkom šolskega leta olajšajo skrb staršev.

Največ študentov in dijakov dela vsako leto v elektrolizi B, zato se z vodjem Alojzom Steinerjem dogovorim za krajši obisk. Tisti dan dela druga izmena in v njej Roman Blažek ter Aleš Sitar. Naredim nekaj posnetkov, potem pa sedemo v pisarno vodje, kjer rečemo nekaj besed o počitniškem delu.

Alojz Steiner

Alojz Steiner ima o mladih dobro mnenje. "Fantje so nam v poletnih mesecih v veliko pomoč. Veseli nas, če se leto za letom vračajo, saj imajo tako več izkušenj. Vsem posvečamo enako pozornost, toda za novince porabimo več časa za usposabljanje. Fantje zelo korektno opravljajo svoje delo, so iznajdljivi,

poslušajo nadrejene in imajo primeren odnos do svojih sodelavcev. V poletnih mesecih so delovni pogoji v elektrolizi še težji, zato je tudi naša odgovornost toliko večja, kajti poškodba lahko komu spremeni tudi življenjsko pot. Skupaj se trudimo, da se to ne bi zgodilo."

Roman Blažek

Ob pogovoru z Romanom, skoraj ne morem verjeti, da je mimo že šest let, ko se je prvič oglasil s prošnjo, da bi delal v elektrolizi. Potem se je vračal vsako poletje in delal po dva meseca. Vedno v drugi izmeni, kjer se počuti prav domače. "Letos sem imel občutek, kot da sploh nisem prekinil dela. Vse tako lepo teče, le ljudje so drugi. Veliko je novih. Če seštejem vse mesece, ki sem jih prebil v elektrolizi, imam daljši staž kot marsikateri izmed njih."

Bi torej kar ostal? "Samo med počitnicami, ker mi to daje spodbudo, da se bolj učim, da mi ne bo treba tako delati celo življenje. To je dragocena izkušnja." Z zasluženim denarjem pa bo tako kot vsako leto. Najprej registracija avta, pa še nekaj dni morja, nato pa novo veliko pričakovanje – zagovor diplome in iskanje službe.

Aleš je v elektrolizi novinec. Letos je končal srednjo šolo in se vpisal na fakulteto za elektrotehniko, zato so počitnice še daljše in pripravljen je bil poprijeti za vsako delo. "Nič me ni bilo strah dela ob peči. Imel sem

Aleš Sitar

srečo, da sem prišel v dnevi, ko zunaj ni bilo tako vroče. Ob peči pa je prve dni res kar teklo od mene, a sem se hitro privadil. Ko dobi človek nekaj izkušenj gre in nič ni pretežko." Tudi vozilo za prebijanje skorje, na katerem se je prve ure počutil nelagodno, popolnoma obvladuje. Ga sploh kaj moti? "Ne. Le vikend s tremi nočnimi je bil naporen. Tam zunaj pa Ptujška noč in še kaj..." Tudi za to, ker se je bilo treba čemu odreči, bo zaslužek vreden več. Najprej bo na vrsti popravilo računalnika, ki mu ga je pred kratkim uničila strela, kar bo ostalo gre za nakup avtomobila, kjer bo seveda svoj delež prispeval še oče.

Aleš Bedenik

konca počitnic. Dela v dnevni izmeni, ima prijaznega mentorja in se med sodelavci dobro počuti. "Spoznal sem že vse sodelavce iz vseh štirih izmen. Sprejeli so me kot sebi enakega, zato se počutim kot del skupine." O tem, kam bo šel prislužen denar niti ne razmišlja. "Verjetno bom skrbno gledal na vsak prislužen tolar. Mogoče si bom privoščil kratek dopust v septembru, ostalo bom koristno porabil, seveda tudi za šolo."

Tadeja Ritonja

V Delovni enoti Anode me počaka vodja izmene Srečko Kondrič in me odpelje do Aleša Bedenika, ki se po mesecu in pol počuti že pravi anodar. Na počitniškem delu v Talumu je prvič. Želel je biti v elektrolizi, ampak v juliju ni bilo toliko prostih mest, zato se je odločil za Anode, kjer bo ostal do

Tudi v Kontroli kakovosti v času dopustov potrebujejo pomoč in doslej so bili zadovoljni z delom dijakov in študentov. Vodja laboratorija Majda Rola pravi, da si ne more predstavljati, kako bi bilo brez njih.

Tisti dan, ko jih obiščem, delata Tadeja in Laura. Iz laboratorija

je slišati smeh in vem, da se urejata, morda popravljata še kak pramen las, saj je slišati, ko druga drugi pravita

Laura Draškovič

"pa saj si vredi". Kako drugačni sta od fantov. Najprej torej nekaj fotografij. Boljše za Aluminij, smo rekli, ostale za spomin na počitniško delo.

Tadeja Ritonja je študentka tretjega letnika naravoslovno tehniške fakultete, smer metalurška tehnologija v Ljubljani, Laura Draškovič pa

dijakinja srednje šole za zdravstvene delavce v Mariboru in bo šla jeseni v tretji letnik.

Tadeja je bila prvič v Talumu, ko so si študentje s fakultete prišli ogledati proizvodnjo, Laura pa je v laboratoriju delala tudi lani. Tadeja je letos spomladi opravila obvezno prakso, ki jo zahteva visokošolski strokovni študij. Kar tri mesece je delala v livarni I in III, kjer je uspešno zagovarjala tudi nalogo. Pravi, da je imela odlična mentorja in prijazne sodelavce. "Sem bolj tehnični tip in me takšna proizvodnja zelo zanima in privlači." Prav nič je ni motilo, da je bila ves čas v moški družbi. "So stvari, o katerih se lahko pogovarjaš samo z ženskami in stvari, ki jih lahko zaupaš tudi moškemu, saj zna biti večji prijatelj in bolj pomaga." Tudi v laboratoriju je med odličnimi sodelavci. "Vedno so pripravljeni pomagati. Dosti se naučiva. Ves čas imava delo, ki ga z veseljem opravljava, posebno filtriranje in sejnalno analizo. To nama daje občutek, da nama zaupajo," pravi Tadeja.

Zanimivo ju je poslušati, saj se dopolnjujeta in govorita v dvojini: "Všeč nama je, še bi prišli, sodelavci so prijazni..."

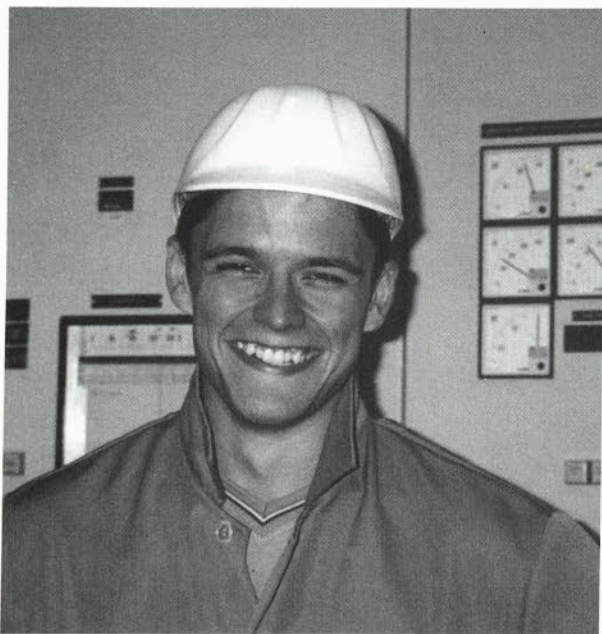
Ostalo jima bo še nekaj prostih dni, zato me zanima, kaj bosta počeli. Laura se smeji in pravi, da v prostem času najraje lenari in potem našteje toliko stvari, da res ne vem, kaj pomeni lenariti. Res, da rada gleda televizijo, navdušena pa je nad odbojko, kolesari, s prijateljico lovita ribe in ves čas skrbi za morskoro prašičko.

Tadeja igra košarko, hodi jahat in se veliko ukvarja s hišno ljubljeno psičko bernardinko.

Vera Peklar

Slovenija je pravi raj

Z Društvom za izmenjavo tujih študentov tehniških fakultet sodelujemo že nekaj časa. To, da seže dober glas v deveto vas in še več, drži, saj je naš letošnji gost tukaj prav zato, ker ga je navdušila kolegica s fakultete, ki je bila predlani na praksi v Talumu. Felix Gonzalez je temperamenten in simpatičen fant, ki ga prav nič ne motijo jezikovne pregrade. Govori angleško, a pri prvem srečanju daje vtis, da razume tudi nas. Res pa je, da zna že nekaj slovenskih besed.

Od kod ste doma, kaj študirate in zakaj ste se odločili za prakso v Sloveniji?

Ime mi je Felix Gonzalez Yague in prihajam iz Madrida, Španija. Sem študent rudarstva, smer inženirstvo na univerzi v Madridu.

Za obvezno študijsko prakso sem imel na razpolago tri tuje države in sicer Brazilijo, Grčijo in Slovenijo. Za Slovenijo sem se odločil zato, ker sem imel že od rane mladosti posebne občutke do nekdanjih jugoslovanskih držav, zraven tega pa mi je Slovenijo oz. podjetje Talum priporočala tudi prijateljica iz fakultete, ki je pred dvema letoma opravljala prakso v Vzdrževanju.

Kaj ste vedeli o naši državi?

Ko sem se odločil za Slovenijo, sem o njej bežno poznal le politično situacijo izpred 11 let, poznal pa sem tudi vašega nogometnega zvezdnika Zlatka Zahoviča.

V Sloveniji ste torej prvič. Kakšna se vam zdi? Ste si ogledali katero od večjih mest?

Zelo sem presenečen nad geografsko raznolikostjo Slovenije, med ljudmi pa se počutim povsem sproščeno. Iz dosedanjih izkušenj lahko povem, da je država zelo kulturna, ljudje pa preprosto čudoviti. Škoda je le, da tako malo ljudi v tujini ve za Slovenijo!

V času odkar sem v Sloveniji, sem obiskal Ljubljano in Ptuj, vendar mi je najljubše mesto Maribor, kjer tudi stanujem. V "mojem mestu" živijo najbolj prijazni in sproščeni ljudje kar jih poznam.

Kako boste opisali Slovenijo svojim kolegom, ko se vrnete? Kaj vam bo najbolj ostalo v spominu? Kaj vas je presenetilo v pozitivnem ali negativnem smislu?

Moji prijatelji že sedaj vedo veliko o Sloveniji, saj si redno dopisujemo preko elektronske pošte. Vedno znova jim govorim, da je Slovenija kot Raj, vendar se bodo lahko o tem prepričali sami, saj me bodo obiskali v petek, devetega avgusta, v Mariboru.

Brez dvoma mi bodo ostali v najlepšem spominu ljudje v Sloveniji.

Pred prihodom v Slovenijo sem mislil, da gre za "zastarelo" državo in da je tehnološko na mnogo nižjem nivoju od

Evrope. Ko sem prispel v Slovenijo, sem najprej opazil nove vlake (ICS, Siemens) in urejenost mest, industrijskih con... kar me je zelo prijetno presenetilo. Edina slaba izkušnja je javni transport (vlak, avtobus), ki je zelo kompliciran in drag.

Kaj pravite o Talumu in sodelavcih?

Podjetje Talum se zelo razlikuje od podjetij, ki sem jih spoznal do sedaj. Ugotovil sem, da Talum ni zgolj podjetje, pač pa način življenja mnogih ljudi. Sodelavci v podjetju so zelo ustrezljivi in prijazni, zato menim, da so največji zaklad Taluma. Podobno lahko rečem za Slovence in Slovenijo!

Se boste še kdaj vrnili? Morda kot turist?

Prepričan sem, da se bom v Slovenijo še vrnil, saj si jo želim ogledati tudi pozimi, prav tako pa obiskati tukajšnje prijatelje. Čisto nič ne bi imel proti, da bi se zaposlil v Sloveniji, vendar to ni odvisno le od mene.

PS: Zahvaljujem se gospodu Boštjanu Korošču, vodji elektro vzdrževanja, za prevod vprašanj in odgovorov. Brez njegove prijazne pomoči tega pogovora ne bi bilo.

Vera Peklar

Generalna obnova vozil za prevoz tekočega aluminija

Prvega julija 2002 smo po planu, usklajenim z Elektrolizo B, uspešno realizirali generalno obnovo zadnjega vozila za prevoz tekočega aluminija. Generalno obnovo vozil smo planirali na osnovi dejstev, da so bila vozila opremljena s pogonsko osjo in hidravličnimi komponentami za katere ni več rezervnih delov, zavorni sistem vozila ni bil dovolj učinkovit za varno vožnjo in zunanost vozila je bila zaradi večletne uporabe dotrajana.

V letu 2000 smo po predhodnih pripravah obsega del in naročilo potrebnih rezervnih delov pričeli z generalno obnovo prvega od treh planiranih vozil za prevoz tekočega aluminija H32. Obseg del je zajemal obnovo okvirja vozila, zato smo vozilo do popolnosti razstavili, obnovo kabine in krmilnega mostu. Vozilo smo opremili z novimi hidravličnimi komponentami, hidravličnimi zavorami, izdelali novo hidravlično in elektro instalacijo in vgradili nov motor Perkins serije 1000. Vozilo smo obdelali do take mere, da lahko rečemo, da je povsem novo v starem skeletu. Ekipa, ki je izvajala dela na generalni obnovi je izdelala hidravlično instalacijo tako natančno, da pri preizkusnem zagonu zadnjega vozila ni iztekla niti kapljica hidravličnega olja. Osnovni koncept vgradnje hidravličnega krmilnega sistema in zavorni sistem smo dorekli s

proizvajalcem vozila firmo Hencon. Za izgradnjo hidravličnega in elektro sistema smo uporabili svoje znanje s kar nekaj tehničnimi rešitvami in izboljšavami.

Čas obnove posameznega vozila je trajal okrog šest mesecev, intenzivnega dela je za tri mesece, odvisno od zasedenosti skupine s svojimi rednimi deli na področju preventivnega in planiranega izvajanja del. Poudariti je potrebno, da so v delo vključeni delavci celotne skupine,

Del ekipe Vzdrževanja vozil, nekateri so že na zasluženem dopustu, ob obnovljenem vozilu, ki že uspešno prevaža tekoči aluminij iz elektrolize v livarne.

saj morajo delavci, ki ne izvajajo dela na generalni obnovi izvajati dela v povečanem obsegu na rednih aktivnostih skupine. Nekatera dela, ki niso bila nujno potrebna, smo prestavili v čas po končanju generalne obnove vozila, opravljenega pa je bilo kar nekaj nadurnega dela, zaradi celovitosti izvedbe montaže in ko je bilo delo nakopičeno tudi z rednimi posegi. Uspeli smo izvajati dela z dodatnimi napori vsakega posameznika in ob pravilni organizaciji in koordinaciji izvajanja del.

Strošek obnove posameznega vozila znaša okoli 15 milijonov SIT, kar pomeni da obnova vseh treh vozil znese vrednost za le eno novo identično vozilo. Obnovljeno vozilo smo poimenovali HT2000 (Hencon Talum 2000).

V uporabi so še tri vozila za prevoz tekočega aluminija, ki še niso obnovljena in bodo potrebna podobnega posega. V prehodnem obdobju pa jih bomo vzdrževali s še uporabljenimi rezervnimi deli iz obnovljenih vozil.

Nagrada za opravljeno delo skupine Vzdrževanja vozil je bila le malo višja ocena za trimesečje izvajanja del in pohvala lastnika, ki je z obnovljenim vozilom povsem zadovoljen. Zadovoljni smo, da smo pomembno delo opravili kvalitetno in nadvse uspešno.

Janez Kiselj

Zaplešimo za zdravje

Človek, ne glede na spol, starost, raso ali mesto, kjer je pogнал korenine in mu teče življenje, skozi gib, povezan z glasbo in ritmom izraža svoja občutja, veselje, žalost, bolečino, strast in erotičnost. Nekateri plesi so stari tisočletja, drugi le nekaj let. Nekateri so se kot modna muha pojavili šele včeraj, spet drugi se z leti spreminjajo, razvijajo in nato počasi tonejo v pozabo.

Oblik plesa je neskončno mnogo - od radostnega otroškega rajanja, obrednega plesa plemen, pa vse do idiličnega dunajskega valčka, baleta ali vrhunškega športnega plesa.

Ples je lahko odraz ljubezenske izpovedi ob dvorjenju dekletu. V številnih primitivnih plemenih je še vedno povezan s prošnjo za dež in dobro letino ali pa je sestavni del energetske in psihične priprave za boj s sovražnim plemenom. Številnim pa predstavlja vrhunsko gibalno umetnost ali zahteven vrhunski šport. Med ljudmi se najpogosteje javlja kot družabni ples, karneval, ljudski ali etnični ples in spet drugič je lahko ples vrhunskih umetnikov (balet, musical, sodobni ples, jazz, športni ples).

Ples je govorica telesa, hkrati pa je tudi odsev kulture naroda in posameznika v njem. Kot otroci rajamo in se z njim veselimo življenja, kot mladostniki z njim obvladujemo gibanje telesa, se spoznavamo in iščemo stike z nasprotnim spolom, v zrelih letih pa nam služi kot rekreacija.

Še danes se ob pogostem popotovanju v lastno preteklost ustavim ob slikah, ko smo se otroci iz soseske igrali ringa raja, pa tudi številnih večerov, ko me je mama (vsak četrtek zvečer) ob glasbi iz hreščečega radia prišla za roke in poskušala ritem svojega telesa preletiti v moje telo. Sprva je šlo težko, bilo pa je pravo veselje, ko sem obvladal valček in polko. Še posebno, ker je v ozadju visel tudi nauk, da mora vsak fant znati plesati, saj bo sicer v očeh dekleta izpadel kot prava neroda. Že takrat, daleč nazaj, sem spoznaval, da je ples vrednota in del osebne kulture.

Ples je dobra in prijetna telesna aktivnost

Drago Ulaga je o plesu pred leti zapisal takole: "Če motrimo družabne plese z vidika motorike, ugotovimo, da gre za ritmične kratke in dolge korake, za obrate, zasuke, poskoke in za poseben stil gibanja pri različnih plesih. Gre za okretnost, ravnotežje v prostoru in preciznost, za takt, tempo, ritem, lahkotnost, ki se odraža v eleganci gibanja, za estetiko.

Za nekatere moderne plese je značilno, da jih obvladajo zares mojstrsko samo plesalci z odlično fizično kondicijo. Da ne bi plesa kot športne panoge podcenjevali, naj omenimo, da potroši plesalec foxtrota na minuto 5,2 kaloriji, to je približno toliko, kolikor potroši igravec namiznega tenisa (5,8 kcal) ali pešec, ki hodi s hitrostjo 5,5 km na uro."

Ples je nedvomno aerobna telesna aktivnost, saj izredno ugodno vpliva na srce, žilje ter splošno počutje. Poleg tega vpliva tudi na mišice in skelet, na motorične sposobnosti,

ZDRAVOTALUM

Aktivnosti za zdravje

giblјivost, ravnotežje, moč in hitrost. Ima celovit in blagodejen vpliv na telo in duševnost. Športni plesalci pri quickstepu dosežejo frekvenco srčnega utripa do 192 v minuti, pri večini latinsko-ameriških plesov pa se številka pomakne tudi na 210 utripov minuti. Poraba kisika pogosto doseže vrednosti od 43 do 61 ml/kg/min, kar plesalce uvršča ob bok

nju. Bogatim Arabcem, pa tudi številnim drugim, je bil (in je še) v zabavo in uvod v erotične igre.

S plesom širimo svoje energetske polje in dvigamo lastno imunsko odpornost. Energetska polja se ob plesu združujejo in širijo, telesa pa se ob glasbi in ritmu zlivajo v eno. Čas in prostor se počasi umakneta.

tekačem na dolge proge, plavalcem, kolesarjem in smučarskim tekačem.

Ljudje plešemo zaradi uživanja v gibanju in glasbi, zaradi druženja in sprostitve. Glasba in ples preprečujeta stanje porušenega ravnovesja. Ritmično gibanje deluje proti stresu in pogosto vzpostavlja stanje harmonije. Deluje proti strahu, včasih pa ga lahko tudi povzroči. Si predstavljate topotanje teles, poslikanih z bojnimi barvami, visoko dvignjene roke, ki jih krasi sulice in loki, ritmično gibanje teles, v ozadju pa bobni, tolkala, vonj po ognju in pesem?

Včasih je bil ples nepogrešljivo povezan s pravico za lov in borbo, vedno je spremljal rojstvo, svatbo ali smrt. Grškim filozofom je bil ples lepih plesalk vzpodbuda za razmišljanje, mnogim umetnikom pa vzpodbuda k ustvarjanju.

Pojavi se lahkotnost, čudovito lebdenje in plavanje po prostoru. Zaradi sproščanje energije dobimo občutek moči in radosti. Tudi več urno plesanje nas skoraj ne utruja.

Med gibanjem raziskujemo in spoznavamo svoje telo ter meje svojih telesnih zmoglosti. Nenehno se upiramo sili teže, drvimo skozi prostor in čas. Telo je preplavljeno z adrenalinom, dinamično sledimo glasbi in ritmu, ob tem pa srce veselo utripa, se krepi in postaja močnejše.

Ples je tudi metoda zdravljenja

Že več desetletij je od tega, ko so ples uporabili tudi kot metodo zdravljenja. Plesalke izznega plesa so pričele plesati z duševnimi bolniki, da bi jim ublažile duševne napetosti.

Od takrat pa do danes je ta oblika zdravljenja doživela številne dopolnitve. Specializirani psihoterapevti s plesom zdravijo ljudi, ki imajo težave z vzpostavljanjem stikov, pomanjkanjem samozvesti ali pa se soočajo z neprestanim strahom. Bolniki s plesom izražajo svoja čustva. Telesno doživetje deluje na njih močnejše kot govorjenje: strah postopno izgine, samozvest se okrepi, znova se poraja veselje ter želja po življenju.

V zadnjem času je ples postal prava modna muha za urjenje telesne pripravljenosti. Številni posamezniki se iz športnih dvoran ali fitnessov selijo v plesne dvorane. Zaradi dinamičnosti, različnosti in družabnosti je ples priljubljen tako med mladino kot med srednjo in starejšo populacijo.

Nedvomno je dobra kondicijska vadba, saj vključuje najrazličnejše gibe, obrate in skoke, ki obremenjujejo skoraj vse mišice telesa. Z njim urimo ravnotežje, gibčnost, držo in dihanje. Pri vseh plesih se učimo obvladovati telo. Naučiti se moramo zaporedja korakov in jih povezati v majhno koreografijo, zato je mnogo bolj zanimiv kot trening v fitnesu.

Z vsako uro vadbe postajajo gibi hitrejši in bolj natančni, koraki pa se vse bolj gladko in tekoče zlivajo drug v drugega. Po napornem treningu nam nikoli ni žal truda. Dinamična vadba nas sicer nekoliko utruja, poskrbi za številne kapljice potu, v mišicah čutimo rahlo utrujenost, maščobe pa se počasi plazijo iz telesa.

Če poskrbimo še za ustrezno nadomestitev izgubljenih tekočin, postane ob boljši prekravitvi tudi koža bolj prožna in elastična. Tudi sklepi so bolj prekravljeni in gibljivost v njih je popolnejša. Na moči in elastičnosti pridobijo tudi vezivna tkiva in sklepne ovojnice. Predvsem pa je pomembno, da se v telo in dušo naseli radost, občutek lepote, moči in zdravja. Ples nam je v veselje, hkrati pa nas pomirja in sprošča. Čedalje boljše obvladovanje telesa nam prinaša duhovno moč in samozvest. Naučimo se reda, predvsem pa vztrajnosti. Ob vsem tem pa se moramo prilagajati partnerju ter upoštevati tudi druge pare na plesišču. Gibanje nenadoma postane urejena pravljica.

Ni nam treba za deveto goro. Ni nam treba čez devet vod. Zberimo pogum in ob koncu tedna povabimo dekle ali ženo na ples. Če nam gre dobro, O.K., sicer pa nas bo pot zanesla do prve plesne šole.

Dame in gospodje - izvolite. Parket je vaš. Zaplešimo za zdravje.

prim. Janez Poles, dr. med.-internist

Kam gredo ptice, če dežuje

Bliža se čas selitve ptic. Kam sploh gredo, kaj počnejo na poti, kako najdejo pot nazaj, kako najdejo svojo državo, svoje mesto, drevo, svoj drog, kako najdejo luknjico v okencu do trama v hlevu na katerem jih čaka staro gnezdo. To so vprašanja, ki nas zanimajo še od otroštva. V tretjem stoletju pred našim štetjem je Aristotel, ki ga prištevamo med najbolj izobražene ljudi vseh časov, za ptice zapisal: "Včasih se preselejo iz neposredne bližine, zopet drugič priletijo k nam s konca sveta." Odkod je to zvedel ne vemo, tako kot ne znamo pojasniti marsikatero odkritje iz davnih časov. Sodobna biološka sistematika je veja biologije, ki pomaga obvladovati in spoznavati pestrost živega sveta nasploh. Do sedaj je znanstvenikom uspelo opisati okrog 1,4 milijona vrst rastlin, živali, gliv in mikroorganizmov. Ocenjujejo naj bi bilo na Zemlji do deset milijonov različnih vrst, delež ptic pa je z nekaj več kot 10.000 vrstami neznaten. Izhajajoč iz Darwinovega evolucionističnega nauka, ki pravi, da ima vse življenje na Zemlji enoten izvor, lahko sklepamo, da so vsi nekdanji in sedaj na Zemlji živeči organizmi med seboj sorodstveno povezani. Za razvrstitev organizmov je osnova sorodnost in ne podobnost. Ali smo potemtakem mi v sorodstvu s pticami? Zakaj ne!

Ptice so hvaležen objekt opazovanja. Njihov koncert je najbolj glasen ob svitu ali ob mraku. So pisanih barv, večinoma se nahajajo v bližini človeka, tako da jih opazujemo s prostim očesom in če smo potrpežljivi jim lahko sledimo. Če pa hočemo vedeti, kaj se dogaja s ptico ko odleti daleč stran, kje išče hrano, kaj dela prek noči itn, nam opazovanje ne pomaga več. Še pred kratkim je bil lov, obročkanje in ponovni ulov edini način sledenja ptic. Potem so razvili drobne miniaturne radijske oddajnike, toda signal je že za prvim hribom oslabil, če se je odselila v drugo državo ali prek morja pa je vsak naš trud zaman. V zadnjem obdobju je tudi to obvladano; rešitev se imenuje satelitska telemetrija. Ptico opremijo s posebnim satelitskim oddajnikom, sprejemnik in antena pa se nahajata visoko nad zemljo v satelitu. Na ta način ni koticčka na Zemlji, kamor bi se proučevana ptica lahko skrila.

Letos je v Sloveniji za ptico leta proglašena mestna lastovka, ki je koncem 19. stoletja naseljevala le skalnate pečine visokogorja in obalnih klifov. Danes večinoma gnezdi v naseljih, na stavbah, kjer njeno življenje vedno budno spremljamo ljudje. Imamo jih tudi v Talumu. Počastile so nas s svojim prihodom in zgradile celo naselje na steni obnovljene modre stavbe vzdrževanja. To je le nekaj 100 metrov od tovarne anod, elektrolize in livarne, zato boljšega dokaza, da zrak v tovarni postaja čistejši, ne potrebujemo. Nastaja pa drugi problem; lastovke namreč onesnažujejo stene, šipe in stopnišče. Toda modri ljudje vzdrževanja so se zelo potrudili in lastovkam naredili dodatne police pod gnezdi in tako spoštljivo sprejeli nove sosoanovale.

Za nas je še posebej zanimiva bela štorčja ena najpopularnejših ptic naših krajev, ki nas koncem polletja zapusti in se ponovno vrne na pomlad naslednjega leta. Eno najbolj razburljivih raziskav tega popotovanja, s pomočjo omenjene satelitske telemetrije, si je privoščila skupina raziskovalcev s Češke. Več kot 70 črnih in belih štorčelj so opremili z oddajniki in sledili njihove poti ob selitvi. Akcijo so imenovali Afriška odiseja. Ko je prišel

čas selitve se je ena skupina ptic odločila za let čez Nemčijo, Francijo, Španijo proti Afriki, drugo pa je pot odnesla po vzhodni varianti, čez Balkan, Turčijo in Arabijo. Končni cilj je vedno topla Afrika.

Ptica leta 2002
mestna lastovka

Raziskovalci so posebej opazovali in dokumentirali selitveno pot samice bele štorčje, ki so jo imenovali Judita. Odletela je 26. avgusta 2001 iz Karlovih dvorov in srečno pristala v Tanzaniji pred Silvestrovim 30. decembra 2001. Opazovanja so pokazala, da je rabila le šest dni za prelet Balkana do Turčije. Čimprej stran od tod si je mislila, kot da bi čutila sovražstva, ki jih še vedno tam spodaj gojijo. Tudi let čez Turčijo, Sirijo in Izrael je bil hiter. Kako tudi ne, če je vohala smodnik mogočnih Izraelcev, ki si želijo mirnega življenja na ukradeni zemlji, in smodnik obupanih Palestincev, ki se v strahu pred pregonom zatekajo k samomoril-

skim napadom. Tako je naša Judita uspela prileteti v Egipt že 23. septembra 01. Nadaljevanje poti ob reki Nil je potekalo počasneje. Večkrat je rabila vodo in hrano, vročina in utrujenost sta naredila svoje. Za celotno pot do Tanzanije, ki sega malo čez ekvator, je potrebovala 112 dni in če štejemo še enkrat toliko za pot nazaj, pomeni, da je "dopustovala" le nekaj tednov.

Prosnik

Kot vidimo je danes s pomočjo tehničnih pripomočkov o pticah uspelo marsikaj dognati, toda tisto bistvo – kako ptica ve, ki je skrito v naravi ptice, ostaja neznano, ostaja čudež. Nekaj je jasno; ptica dobro ve, kaj mora narediti, če hoče preživeti. Človek tudi. In do te meje smo ne samo v sorodstvu, ampak tudi podobni pticam. Toda človeka obvezuje še druga stran njegove narave – morala. Veliki problem, nad katerim so skozi vso zgodovino obupavali etični filozofi, je bil ta, da sta morala in lastni interes kazala vsak v svojo smer. Morala zahteva, da žrtvujemo svoj lastni interes, in ljudje se zato sprašujemo, zakaj bi bil moralen. Druge izbire ni; če želimo preživeti, moramo biti moralni do drugih. Zato prisluhnimo pticam, prisluhnimo tudi pesniku Garcii Lorci:

Toliko hitenja.

Čemu?

Da bi ujeli ladjo,

ki nikamor ne pelje.

Obrnite se nazaj dragi moji!

Obrnite se k svojemu studentu!

Ne puščajte duše

v kozarcu...

Prisluhnimo tudi slovenskemu pesniku Milanu Deklevi, ki se v enih svoji pripovedi postavi v vlogo otroka in gospe vzgojiteljici postavi najbolj preprosto vprašanje: Kam gredo ptice če dežuje? Rekla je: "V gnezda" Ni mogoče, ker gnezda nimajo streh, je nasprotoval otrok. Sledila so nova in nova vprašanja, toda brez pravih odgovorov in je na koncu obljubil, da ko bo velik, ne bo ne zdravnik, ne igralec, pilot ali podobno, temveč bo reševalec ptic.

Ivo Ercegović

Domači vrabci nas nikoli ne zapustijo